

Бутрин-Бока Н. С.
*к.ю.н., доцент,
доцент кафедри цивільного права і процесу,
Західноукраїнський національний університет*

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ, ЯКІ ЗАЛИШИЛИСЯ БЕЗ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Через війну в Україні тисячі дітей залишаються сиротами, втрачають зв'язок із рідними та потрапляють у складні життєві обставини. Як відомо, з 1 серпня в Україні запрацював державний портал для розшуку дітей – інформаційна платформа “Діти війни”, що допомагатиме правоохоронним органам збирати дані про юних українців, які постраждали під час війни, зокрема зникли безвісти або були переміщені на тимчасово окуповані території та депортовані до Російської Федерації.

За даними держпорталу розшуку дітей “Діти війни” з 24 лютого 2022 по 16 січня 2023 року унаслідок збройної агресії рф в Україні постраждали 1688 дітей, з них 455 дітей загинуло, 897 дітей отримали поранення, 336 дітей вважаються зниклими, 13899 – депортованими. При цьому, як уточнюють в установі, 9016 дітей вважаються знайденими, і 125 дітей були повернуті. І ці цифри не остаточні.

Одною з основних проблем є проблема влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування, внаслідок вторгнення агресора на територію України. На сьогодні склалася складна ситуація. З одного боку, ЗМІ масово поширюють інформацію про необхідність всиновлення дітей, які втратили батьків або проживали у закладах інституційного догляду поряд з місцями активних бойових дій, з іншого – Мінсоцполітики України вбачає в таких діях ризику шахрайства, порушення прав дітей та поширення недостовірної інформації та наголошує на неможливості змінення чи спрощення процедури усиновлення [1, с.11].

Водночас, 22 березня 2022 року Постановою Кабінету Міністрів України № 349 “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану” були внесені зміни до деяких нормативно-правових актів України щодо захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану.

Перш за все, це тимчасове влаштування дітей до дитячого будинку сімейного типу. Затверджені Урядом зміни надають можливість тимчасово влаштовувати дітей, які залишилися без батьківського піклування, до дитячого будинку сімейного типу. Постановою № 349 встановлено, що пункт 2 Положення про дитячий будинок сімейного типу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 № 564 доповнюється новим положенням наступного змісту: “Під час дії на території України надзвичайного або воєнного стану до дитячого будинку сімейного типу можуть влаштовуватися діти, які залишилися без батьківського піклування, на умовах тимчасового влаштування в межах передбаченої граничної чисельності дітей у дитячому будинку сімейного типу” [2].

Відповідні зміни були внесені також до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866 "Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини".

Нагадаємо, що дитячий будинок сімейного типу – це окрема сім'я, що створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка не перебуває у шлюбі, для забезпечення сімейним вихованням та спільного проживання не менш як п'яти дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування [3].

Важливим є те, що на влаштування дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування, до дитячого будинку сімейного типу потрібна згода дитини, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити.

Згода дитини на влаштування її до дитячого будинку сімейного типу з'ясовується службовою особою закладу, в якому вона перебуває, у присутності батьків-вихователів і представника органу опіки та піклування, про що складається відповідний документ.

Також внесені зміни передбачають можливість тимчасового влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування, у прийомні сім'ї. Постанова № 349 визначає, що пункт 2 Положення про прийомну сім'ю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 № 565, після абзацу другого доповнюється новим абзацом такого змісту: "Під час дії на території України надзвичайного або воєнного стану у прийомні сім'ї можуть тимчасово влаштовуватися діти, які залишилися без батьківського піклування, на умовах тимчасового влаштування в межах передбаченої граничної чисельності дітей у прийомній сім'ї" [4].

На влаштування дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування, до прийомної сім'ї потрібна згода дитини, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити. Згода дитини на її влаштування до прийомної сім'ї з'ясовується службовою особою закладу, в якому вона перебуває, у присутності прийомних батьків і представника органу опіки та піклування, про що складається відповідний документ [4].

Постановою № 349 передбачено, що під час дії на території України надзвичайного або воєнного стану діти, які перебувають у складних життєвих обставинах, діти, які залишилися без піклування батьків, діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, можуть тимчасово влаштовуватись до інших закладів, в яких передбачено цілодобове перебування дітей, у населених пунктах, в яких можливо забезпечити безпеку дітей з урахуванням їх віку та стану здоров'я [2].

На період тимчасового влаштування діти вважаються вихованцями закладів, до яких вони влаштовані відповідно до законодавства до введення надзвичайного або воєнного стану.

Дуже позитивним кроком є встановлення спрощеної процедури взяття дитини під опіку/піклування особами, які перебувають із нею у сімейних і родинних відносинах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Турченко О. Г. Право дитини на безпеку під час збройного конфлікту. *Політичне життя*. 2019. С. 6-14.
2. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 березня 2022 р. № 349. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/349-2022-%D0%BF>
3. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2008 р. № 866. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF>
4. Про затвердження Положення прийомну сім'ю типу: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2022 р. № 565. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-2002-%D0%BF>

УДК 340.14

Подковенко Т. О.
*к.ю.н., доцент,
доцент кафедри теорії права та
конституціоналізму, Західноукраїнський
національний університет*

ХАРТІЯ ОСНОВНИХ ПРАВ В АКсіОЛОГіЧНІЙ СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Питання, пов'язані із захистом фундаментальних прав у Європейському Союзі загалом, а також приєднанням ЄС до Європейської конвенції з прав людини і роллю Хартії основних прав зокрема, є доволі актуальними і складають предмет сучасних наукових дискусій. Ці міркування зосереджені головним чином на впливі основних прав ЄС на правовий порядок держав-членів. Проте не слід забувати, що ці права також є важливою складовою зовнішньої діяльності Союзу. Про це може свідчити той факт, що 12 жовтня 2012 року ЄС був удостоєний Нобелівської премії миру за «внесок у мир і примирення, демократію та права людини в Європі протягом понад шістдесяти років» [1, с. 7].

Термін «основні права» широко використовується в законодавстві ЄС. Розвиток цих прав відбувся в 1960-1970-х роках, коли вони були введені в правопорядок ЄС Судом Справедливості. Зокрема, захист прав людини було визнано загальним принципом права ЄС, що впливає з конституційних традицій держав-членів та міжнародних угод, зокрема Європейської конвенції з прав людини. Розвиток захисту цих прав у прецедентному праві Суду Європейського Союзу спонукав до поступового внесення відповідних змін до договорів.

Основні права мають диференційований характер у правовій системі ЄС. З одного боку, вони становлять письмовий каталог у формі Хартії основних прав Європейського Союзу із значенням первинного права. З іншого боку, вони є загальним принципом права і цінністю, яка є аксіологічною основою цієї